

Αριθμ. Πρωτ. ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ: 2688
Ημερομ. Κατάθεσης: 29/1/2026

ΕΡΩΤΗΣΗ

Αχαρνές, 29/1/2026

Του: Φωτόπουλου Στυλιανού, Βουλευτή Ανατολικής Αττικής

ΠΡΟΣ: Τον κ. Υπουργό Δικαιοσύνης

ΘΕΜΑ: «Το δικαστικό ένσημο στις αναγνωριστικές αγωγές ως θεσμικός αποκλεισμός πολιτών και θυμάτων κοινωνικών τραγωδιών από τη Δικαιοσύνη – Προσβολή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και ανάγκη άμεσης κατάργησής του»

Κύριε Υπουργέ,

Η πρόσβαση στη Δικαιοσύνη αποτελεί θεμελιώδες συνταγματικό δικαίωμα και ακρογωνιαίο λίθο του Κράτους Δικαίου. Δεν συνιστά προνόμιο, ούτε μπορεί να εξαρτάται από την οικονομική επιφάνεια των πολιτών. Η Πολιτεία οφείλει να διασφαλίζει την πραγματική και αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος παροχής έννομης προστασίας, ιδίως για τους οικονομικά ασθενέστερους και για όσους έχουν πληγεί από σοβαρά κοινωνικά γεγονότα. Παρά ταύτα, η κυβέρνηση, με την επαναφορά της υποχρέωσης καταβολής δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές, επέλεξε συνειδητά να μετατρέψει ένα θεμελιώδες δικονομικό δικαίωμα σε οικονομικά επιλεκτική διαδικασία. Η απαίτηση προκαταβολικής καταβολής σημαντικών χρηματικών ποσών, τα οποία, σε πολλές περιπτώσεις, ανέρχονται σε χιλιάδες ευρώ, ακόμη και για την απλή αναγνώριση δικαιώματος, λειτουργεί στην πράξη ως ουσιαστικός και αποτρεπτικός φραγμός πρόσβασης στη Δικαιοσύνη.

Η επιλογή αυτή έχει ιδιαίτερα δραματικές συνέπειες σε περιπτώσεις μεγάλων κοινωνικών τραγωδιών. Οικογένειες θυμάτων του σιδηροδρομικού δυστυχήματος των Τεμπών, που επιδιώκουν τη δικαστική αναγνώριση ευθυνών και την αποκατάσταση της ηθικής και υλικής βλάβης που υπέστησαν, έχουν δημόσια δηλώσει ότι αδυνατούν να ασκήσουν αγωγές εξ' αιτίας του δυσβάστακτου κόστους του δικαστικού ενσήμου. Αντίστοιχα, οικογένειες θυμάτων από εργατικά ατυχήματα, καθώς και πολίτες που επλήγησαν από φυσικές καταστροφές –πλημμύρες, πυρκαγιές και άλλα ακραία φαινόμενα με ενδεχόμενη υπαιτιότητα τρίτων ή κρατικών παραλείψεων– βρίσκονται αντιμέτωποι με το ίδιο αδιέξοδο: γνωρίζουν ότι έχουν δικαιώματα, αλλά στερούνται, στην πράξη, της δυνατότητας να τα διεκδικήσουν δικαστικά.

Η προϋπόθεση της καταβολής δικαστικού ενσήμου δεν συνιστά απλώς έναν αθέμιτο διαδικαστικό περιορισμό, αλλά περιστέλλει το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας σε τέτοιο βαθμό, ώστε για ευρύτατες κατηγορίες πολιτών να καθίσταται στην πράξη μη ασκήσιμο. Όταν η πρόσβαση στο δικαστήριο εξαρτάται από την προκαταβολική καταβολή δυσανάλογων χρηματικών ποσών, το δικαίωμα δεν περιορίζεται απλώς, αλλά ακυρώνεται λειτουργικά, ιδίως για τους οικονομικά ασθενέστερους.

Η ρύθμιση αυτή προσβάλλει ευθέως την αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Συντάγματος, στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στο άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο παραβιάζεται όταν τα δικαστικά έξοδα ή τέλη είναι τέτοιας φύσεως και έκτασης ώστε να καθιστούν την άσκησή του υπέρμετρα δυσχερή ή πρακτικά αδύνατη (ενδεικτικά αποφάσεις Kreuz κατά Πολωνίας, Steel και Morris κατά Ηνωμένου Βασιλείου). Αντίστοιχα, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει κρίνει ότι η οικονομική επιβάρυνση δεν μπορεί να αναιρεί την ουσία του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (απόφαση DEB κατά Γερμανίας, C-279/09).

Περαιτέρω, η πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας έχει επανειλημμένως τονίσει ότι οι οικονομικοί περιορισμοί στην πρόσβαση στη Δικαιοσύνη είναι συνταγματικά ανεκτοί, μόνον εφόσον δεν θίγουν τον πυρήνα του δικαιώματος δικαστικής προστασίας και δεν καθιστούν την άσκησή του υπέρμετρα δυσχερή ή πρακτικά αδύνατη. Ειδικότερα, το ΣΤΕ έχει κρίνει ότι η επιβολή δικαστικών Τελών ή παραβόλων πρέπει να τελεί σε εύλογη αναλογία με τον επιδιωκόμενο σκοπό και να μην οδηγεί σε ουσιαστικό αποκλεισμό των οικονομικά ασθενέστερων από τη δικαστική προστασία (ενδεικτικώς ΣΤΕ Ολομ. 3470/2007, ΣΤΕ 3087/2011, ΣΤΕ 888/2017). Κατά τη νομολογία αυτή, όταν η οικονομική επιβάρυνση υπερβαίνει τα όρια της αναλογικότητας και πλήττει τον ουσιώδη πυρήνα του άρθρου 20 του Συντάγματος, η σχετική ρύθμιση καθίσταται αντισυνταγματική.

Υπό το φως των ανωτέρω, η επιβολή δικαστικού ενσήμου ως προϋπόθεση παραδεκτού για την άσκηση αναγνωριστικών αγωγών θεσμοθετεί, αντικειμενικά, άνιση πρόσβαση στη Δικαιοσύνη, μετατρέπει τη φτώχεια σε λόγο πραγματικού αποκλεισμού από τη δικαστική προστασία, προσβάλλει τον ουσιώδη πυρήνα του δικαιώματος παροχής έννομης προστασίας και υπονομεύει τη λειτουργία της Δικαιοσύνης, ως θεσμικού εγγυητή της νομιμότητας. Οι συνέπειες αυτές δεν είναι μόνο ατομικές, αλλά πλήττουν τη Δημοκρατία και το Κράτος Δικαίου, καθώς, αποδυναμώνεται ο δικαστικός έλεγχος και ενισχύεται το αίσθημα ατιμωρησίας και θεσμικής ανισότητας.

Με δεδομένα όλα τα παραπάνω,

Ερωτάται ο κ. Υπουργός:

1. Αναγνωρίζετε ότι η επιβολή δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές καθιστά για χιλιάδες πολίτες, και ιδίως για θύματα μεγάλων κοινωνικών τραγωδιών, το δικαίωμα δικαστικής προστασίας, πρακτικά, μη ασκήσιμο;
2. Έχετε αξιολογήσει τις συνέπειες της ισχύουσας ρύθμισης υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και της σχετικής νομολογίας του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ;
3. Έχετε λάβει υπόψη την πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, σύμφωνα με την οποία οικονομικές επιβαρύνσεις που καθιστούν την πρόσβαση στη Δικαιοσύνη υπέρμετρα δυσχερή, προσβάλλουν τον πυρήνα του άρθρου 20 του Συντάγματος; Α ναι, πώς αιτιολογείτε τη διατήρηση του δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές, υπό το πρίσμα αυτής της νομολογίας;

4. Προτίθεστε να αναλάβετε την πολιτική ευθύνη και να προχωρήσετε **άμεσα στην πλήρη κατάργηση του δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές**, ιδίως, σε υποθέσεις που αφορούν σε ανθρώπινες απώλειες, σοβαρές σωματικές βλάβες και μεγάλες κοινωνικές καταστροφές; Αν όχι, με ποια συγκεκριμένα μέτρα σκοπεύετε να διασφαλίσετε, το ότι η πρόσβαση στη Δικαιοσύνη δεν θα εξαρτάται από την οικονομική δυνατότητα των πολιτών και ότι το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας θα παραμένει πραγματικό, καθολικό και αποτελεσματικό, σύμφωνα με τη συνταγματική επιταγή;

Ο ερωτών βουλευτής

Φωτόπουλος Στυλιανός